

UNA EXPERIÈNCIA DE CONEIXEMENT DEL MEDI: BUNYOLA

1. INTRODUCCIÓ

El mes de Novembre del curs 1981-82 se va fer una trobada a la Comuna de Bunyola a la qual participaren professors i alumnes de l'Escola Normal, de tots els cursos i especialitats.

El propòsit d'aquesta trobada era planificar un estudi pluridisciplinari (geogràfic, biològic, polític, econòmic, sociològic, lingüístic, cultural...), del terme municipal de Bunyola.¹

A tal efecte, i després d'una visita conjunta a distints llocs del poble (fàbrica de palo, visió panoràmica del poble des del Puig des Castellet, Sa Comuna, etc.), se va discutir sobre els aspectes que se pretenien estudiar. En aquest sentit, cada professor va exposar el seu

esquema de treball, tot referint-se a la matèria de la seva especialitat i partint d'aportacions realitzades a altres indrets i institucions educatives.² Posteriorment, i en dies successius, se varen anar formant els corresponents grups de treball, coordinats cada un per un especialista en la matèria —normalment un professor—.

La manca de contacte entre els grups i la dispersió dels seus membres (ja fos per les Pràctiques, excés de feina, desinterés, etc.) va fer que pràcticament cap dels grups no pogués concloure el que s'havia proposat; En conseqüència, la globalització dels resultats obtinguts per cada grup de treball no va ésser possible, i tampoc, en general, no se va tirar endavant la interrelació prevista entre els distints grups.

Així i tot, el grup de sociolingüística, va mantenir

FOTOGRAFIA: PERE BRU

contactes amb el grup de sociologia de tal manera que se va arribar a una mena de fusió entre els dos grups.³

La feina que pensàvem fer constava dels següents punts:

1. Elaborar i passar una enquesta sociològica i sociolingüística a tot el poble.

2. Elaborar i passar una enquesta sociològica i sociolingüística a l'escola.

3. Realitzar un estudi dels rètols i plaques dels carrers.

4. Estudi sobre l'ús del català a l'Ajuntament, a la Biblioteca, als quioscs, a l'Església, als clubs...

A finals de desembre vàrem tornar a Bunyola i se va començar la tasca, tot dividint-se el grup en dos subgrups.

Un va fer un recorregut pels carrers del poble i els seus voltants (incloent-hi Palmanyola), per tal d'observar les plaques i rètols dels carrers en general i fer-ne una classificació pel que fa a la llengua.

L'altre grup, se va encarregar de fer un mostreig entre deu persones del poble, a fi de comprovar la validesa del model d'enquesta elaborada, i amb la qual preteníem copsar la realitat socio-econòmica, cultural i lingüística de Bunyola. Aquesta enquesta s'havia de fer entre tots i a nivell de tot el poble, com ja hem dit, però per les causes que hem esmentat abans i que afectaren tots els grups en general, no s'ha realitzat encara. Sí que se va fer, en canvi, l'enquesta a l'escola.

La tasca dels dos grups abraça els següents punts:

—Visites a l'Ajuntament, arxiu,⁴ obtenció dels plànols de carrers, entrevista al batle...

—Entrevista directa al metge del poble i a altres persones.

—Recorregut pels carrers de Bunyola i de Palmanyola.

—A l'escola se va trobar la col·laboració dels mestres dels distints nivells per passar l'enquesta als al·lots.

Tot seguit passam a detallar els resultats d'alguns dels treballs que duguérem a terme.

2. RÈTOLS DE BUNYOLA

De primer, indicar que no podem parlar dels rètols indicadors dels carrers de Bunyola i de Palmanyola,

perquè vàrem perdre els plànols amb les indicacions fetes sobre el tema.

Pel que fa als rètols comercials, tot fent un recorregut pels carrers de Bunyola, els hem classificat en els següents apartats, atenint-nos a l'ús que fan de la llengua catalana (Vegeu LLUC, maig-juny del 79):

1.—Rètols en castellà: 15.

2.—Rètols que donen el nom al local en català, i indicador del tipus de negoci en castellà: 1 (ja fora del poble: "Complejo Bar Restaurante Ca'n Penasso").

3.—Rètols que donen el nom al local en català, sense indicar el tipus de negoci (o cas que l'indiquin coincideix en català i castellà): 10 (per exemple, "Bar Sa Granja", "Sa Peladora").

4.—Nom del comerç i indicador del tipus de negoci tot en català: 1 ("Jocs recreatius Sa Granja").

Aquests dos darrers casos (passant per alt l'ambigüitat terminològica "Bar", etc., del 3) fan ús normalitzat de la llengua catalana.

La retolació a l'interior de l'Ajuntament és tota en castellà, així com els plànols exposats i els escrits del tauló d'anuncis. Únicament els bàndols són fets en les dues llengües. A l'arxiu també tot és en castellà i només hi ha algunes etiquetes en català ("Obres", "Manament de pagaments 1972" i "Padró"). Cal consignar, a més a més, que al "Salón de sesiones", de 200 llibres únicament en vàrem trobar 3 en català, a part d'algunes revistes com "Quaderns" de l'Obra Social de la Caixa i "Dades balears 1910" del Consell.

Al cementiri totes les inscripcions són fetes en castellà llevat d'un, que diu: "Miquel Palmer i Serra, mort d'accident dia 3 d'octubre 1975 als 20 anys — D. E. P.".

A l'estació, tant els rètols com les diverses notes i escrits són igualment en castellà, fora d'un cartellet que diu: "Tramvia Port-Soller i Palma-Sóller (això en 4 idiomes més, a més del català) —Sortides només dimecres i festius— Típic tramvia Sóller-Port". En alguns llocs, en comptes de Buñola, s'hi pot veure escrit Bunyola, que és així com està escrit en els indicadors de les entrades al poble.

A l'oficina de correus no hi ha cap rètol en català, tot és en castellà.

A la Biblioteca, el rètol que hi ha a la porta és en 9

atalà, diu: "obert dimecres i dissabtes de 19,30 a 21,30". No vàrem dur a terme la feina d'escatir el nombre de llibres que hi ha, ni llur llengua.

A l'Escorxador Municipal i al Mercat Municipal hi figuren els següents rètols en castellà: "Matadero Municipal" i "Mercado Municipal", respectivament.

Totes les furgonetes, autocars, etc., que vàrem veure tenien els rètols en castellà (els autocars, per exemple, diuen Buñola en lloc de Bunyola). Únicament vérem un 4L blanc amb llum i micros retolat en català, deia: "Ajuntament de Bunyola - Policia Municipal", en canvi, a un altre vehicle, un Land Rover, posava "Ayuntamiento de Bunyola".

Quant als senyals de tràfic que tenen quelcom d'escrit són tots en castellà.

Finalment, tampoc no podem deixar d'esmentar la retolació exterior de la caserna de la Guàrdia Civil: "Todo por la Patria" i devora una banderassa "roja y gualda", tot plegat, estil colonial pur.

Pel que fa als anuncis, notes diverses, escrits, pintades, etc., hem de dir que són, en la seva majoria, en castellà. (Concretament en vàrem anotar 32 en castellà i només 13 en català, la majoria dels quals (em referesc als que estaven en català) eren felicitacions de Nadal). A les plaques en castellà dels carrers de Santa Catalina Thomàs i de Sant Mateu hi vérem aferrat un adheïssiu que deia "Per què no en la nostra llengua?". La mateixa pregunta feim nosaltres a l'Ajuntament de Bunyola, i la volem fer extensiva a tots els ajuntaments de Mallorca i dels Països Catalans.

3. RÈTOLS DE PALMANYOLA

Els rètols comercials que vàrem trobar a Palmanyola els podem classificar en dos apartats:

1.-Rètols en castellà: 5.

2.-Rètols que donen el nom al local en català, i indicador del tipus de negoci en castellà: 1 ("Parrilla Sa Font Seca").

No hi ha doncs, cap rètol que faci un ús normalitzat de la nostra llengua.

A l'entrada de Palmanyola trobam el següent rètol: "Bienvenidos-Benvinguts a Palmañola".

A l'església els horaris de les misses són en català i castellà, si bé els altres rètols són només en castellà.

Hem d'esmentar també els rètols dels nombrosos xallets que hi ha a Palmanyola, tot dient que n'hi ha tants en català com en castellà (S'auzina, Son ametller petit, Can Baltasar, El Pradillo, Villa Bosch, Casa Ana y José...).

D'escrits, anuncis, notes, etc., de particulars, n'anotarem tres en castellà i un en català (un bar de l'entrada del qual posava "obert").

4. ENQUESTA ALS AL·LOTS DE 2.ª ETAPA DE L'ESCOLA PÚBLICA DE BUNYOLA

Entre les activitats realitzades per estudiar l'ús lingüístic a Bunyola figurava l'anàlisi de l'escola mitjançant

enquesta. El grup de sociolingüística se va fusionar amb el de sociologia per a la realització d'aquesta enquesta i d'una altra adreçada a la població adulta. Pel fet que el qüestionari fa referència a moltes qüestions sociològiques que ens semblaren complexes limitarem la seva aplicació a la segona etapa de l'Escola Pública de Bunyola.

L'enquesta fou feta el 3r. trimestre del 1982, a 101 al·lots, a través dels mestres de l'Escola, i Catalina Galmés (alumna de 3.er de Socials), als quals agraïm la col·laboració. (També la de Guillem Florit per a la tabulació de dades).

Aquest nombre total, quasi rodó, permet oferir el nombre d'alumnes a cada resposta sense haver de treure percentatges, ja que pràcticament nombre i % coincideixen.

LLOC DE NAIXEMENT

	Propi	Del pare	De la mare
Bunyola	55	63	70
Resta de Mallorca	42	20	15
Altres llocs de parla catalana	1	4	2
Lloc de parla castellana	3	11	12
Lloc de parla gallega	—	1	—
N. C.	—	2	2

Dels que no han nascut a Bunyola 5 no fa encara 5 anys que hi viuen, 3 en fa menys de 10, i 5 fa 11 o 12 anys.

PROFESSIÓ DEL PARE I DE LA MARE

	Del pare	De la mare
Sector primari	9	3
Sector secundari	77	15
Sector terciari	4	—
Atur, pensionista	4	—
Feines de la casa	—	72
N. C.	7	11

LLENGUA D'ÚS

	Català (mallorquí)	Català i castellà	Altra o Castellà	N. C.
amb els pares	84	—	17	—
amb els amics	50	40	11	—
a l'escola	16	66	18	1
al carrer	61	27	13	—
amb un conegut o amic que entén però no parla català	26	5	65	—
En quina llengua t'agrada més que se facin les classes	45	2	51	3

GRAU DE CONEIXEMENT DE LA LLENGUA CATALANA

L'entenc, la parl, la sé llegir i la sé escriure	22
L'entenc, la parl, la sé llegir i la sé escriure un poc	71
L'entenc, la parl, la sé llegir	2
L'entenc, la parl	—
L'entenc, només	—
Només l'entenc un poc	6
Ni l'entenc	—

LLEGEIXEN

Tebeos	71	Poesies	11
Llibres de text	28	Contes	6
Novel·les	18	Altres	29

Dels llibres, revistes, etc., que llegeixes són en català:			
tots	1	pocs	21
quasi tots	8	quasi cap	24
la majoria	4	cap	33
la meitat	8	N. C.	2

A L'ESCOLA T'AGRADA:

	treballar en grup	fer treball individual	escoltar el professor
molt	81	25	19
poc	13	44	46
gens	5	30	34
N. C.	2	2	2

QUE T'AGRADARIA FER EN ACABAR L'EGB

Estudiar F. P.	57
Estudiar a un Institut	29
Treballar	23
N. C.	2

VAS AL CINEMA

Cada parell de mesos	55
Cada mes	27
Cada 15 dies	11
Cada setmana	2
No hi vaig	3
N. C.	3

ÚS DELS MALNOMS

	Pel malnom	Malnom i llinatge	Pel llinatge	N. C.
Com reconeixes els teus amics	11	35	45	10
Com reconeixes la gent del poble	32	15	40	14

PASSEN LES VACANCES

A Bunyola	45	Als tres llocs	2
A altres llocs de Mallorca	16	A a. ll. d. M. i fora M.	2
Fora de Mallorca	15	N.C.	2
A Bunyola i a alt. ll. Mall.	9		

Les taules aquí presentades són bastant clares per si mateixes però volem fer alguns comentaris al conjunt de l'enquesta realitzada.

Per exemple a la primera taula se veu clarament que els llocs de naixement predominants són, primer Bunyola, i després, altres llocs de Mallorca. Pel que fa als individus d'origen castellanoparlant, si repassam les contestes referents a la llengua d'ús (taula 3), descobrim que continua essent la castellana; per tant no utilitzen la llengua catalana com a forma d'integració cultural, conserven la llengua del lloc d'origen.

Del segon gràfic hem d'indicar que la professió preponderant és la de picapreder, la qual se correspon sobretot amb els alumnes de la taula 8 que pensen majoritàriament estudiar F. P. i treballar.

Tambè se nota que els oficis característics d'una societat com la de Bunyola desapareixen i els fills no estan disposats a continuar les tradicions. Se veu que Bunyola també ha sofert el procés d'urbanització de la societat rural.

Ara bé, per completar aquestes afirmacions, caldria haver estudiat més ampliament la població dels adults; cal dir que de l'enquesta elaborada per als adults només se va passar una petita mostra.

La tendència a la castellanització se detecta a través de la utilització dels mitjans de comunicació i de les lectures que se duen a terme, i curiosament la lectura dels còmics ("tebeos") pot significar un factor afavoridor de tal dimensió, (vegeu la taula 5). Les lectures en català dels alumnes són molt poc significatives.

TIPUS DE PROGRAMES DE TELEVISIÓ QUE MIREN

Pel·lícules	105
Telefilms	67
Culturals/de divulgació	26
Programes infantils	17
Informatius	17
Dibuixos animats	15
Esportius	12
Musicals	9
Documentals	8
Concursos	6
Novel·les	1
Teatre	1
Altres	3

Es evident que la influència culturalitzadora de la T.V. és important com a mitjà de persuasió, de mediació social, d'aculturització; és un canal de transmissió unidireccional, d'aquí la importància que té per a la comprensió de les tendències de comportament juvenil.

De totes maneres no cal significar les característiques d'aquest mitjà, sinó comentar les indicacions que ens poden suggerir les respostes efectuades pels alumnes de Bunyola.

Una primera manifestació que se dedueix d'aquestes respostes és l'interès cap a les pel·lícules i els telefilms, que vénen a esser un substitutori de les pel·lícules ofertes a les sales de projecció de cinema, però amb una sèrie de limitacions: per exemple la manca de possibilitat d'elecció, i la reducció o restricció de la vivència espectadora al nucli reduït de la família.

A més, una manifesta inculcació ideològica en els telefilms, on es transmeten unes pautes de comportament i de conducta social segons els esquemes culturals que representen els monopolis que dirigeixen les produccions.

És notoria la manca de motivació que desperten els programes infantils i juvenils en aquestes edats, segurament perquè no reflecteixen els seus interessos o perquè no els han sabut programar eficaçment perquè captassin l'interès dels espectadors.

També és significatiu el desinterès existent davant els programes televisius que necessàriament requereixen un mínim de creativitat, de desenvolupament de la imaginació, que per altra banda el mitjà televisió desenvolupa certament molt poc. Aquest programes podrien esser els musicals, el teatre, que són, però, significativament, àrees deixades de banda des del punt de vista de la formació escolar, i que no gaudeixen del suport de les institucions implicades en la construcció i el desenvolupament del sistema escolar i cultural del nostre país.

PROGRAMES DE RÀDIO QUE ESCOLTEN

Musicals	98
Esportius	15
Informatius / Divulgatius	8
Concursos	4
Consultoris	4
Infantils	3
Novel·les	3
Contes/Rondalles	2
Quasi tots	1
Cap	17

Val a dir que n'hi ha 45 que en lloc de decidir-se per un programa o programes determinats, se decanten per qualche emissora de ràdio. D'aquests, 19 ho fan per Ràdio Popular, 11 per Ràdio Mallorca, 10 per Cadena Ser, 1 per la Cadena Cope, 1 per Ràdio València, 1 per Ràdio Andorra.

El mitjà ràdio encara que recuperi audiència, no està a l'altura del mitjà televisió, però és molt més imaginatiu, perquè els programes i les notícies s'han d'imaginar ja que la imatge no hi és present.

Aquí hem de fer notar que és indicatiu que la definició de la tendència auditiva es decanti pels programes musicals, que són dels més freqüents a la ràdio i que la televisió no abraça amb tanta d'intensitat. Un altre aspecte a contemplar és l'interès pels programes esportius que són una captació fàcil per part dels receptors, que se senten motivats cap a ells per la consideració d'espectacle que avui en dia té l'esport a nivell de la societat de masses.

De totes maneres la proporcionalitat referent a la t.v. és molt poc significativa, ja que el món de l'audiovisual, forma part important de la divulgació de la societat tecnocràtica en què vivim, i és un canal imprescindible per al seu desenvolupament, perquè mitjançant la seva influència se transmet la imatge del món que se vol construir.

5. CONCLUSIÓ

Per acabar, volem fer una reflexió als lectors de la Revista Maina que estan relacionats amb la tasca docent de l'Escola Normal, aquesta reflexió és que la renovació educativa que se pot planejar a la nostra institució passa necessàriament per aquest tipus d'experiències interdepartamentals, perquè és una forma de facilitar la interdisciplinarietat i la col·laboració.

És bo que a l'Escola Normal els professors i els alumnes tinguin iniciatives experiències, per al desenvolupament pràctic de cada matèria, però també és important que a l'Escola Normal se conjuntin esforços i se produeixin intercanvis per aconseguir la globalització en l'estudi i coneixement de la nostra realitat, ja que el mestre ha d'estar preparat per concretar als seus coneixements teòrics en l'anàlisi d'una realitat, determinada que l'envolta.

Des d'aquí desitjam que aquesta experiència no sigui la darrera, i que durant el curs pròxim se convertesqui en una activitat normal de l'Escola. Convidam els que vulguin participar a aquesta iniciativa.

NOTES

¹ Sobre la metodologia d'Estudi del Medi podeu llegir: "1 Setmana de Renovació Educativa. Cap a una pedagogia del Medi", ICE, Ciutat de Mallorca; PICORNELL, Climent i SUREDA, Jaume, "Educatió i espai: Pedagogia ambiental i educació ambiental",

FOTOGRAFIA: PERE BRU

MAYURQA n.º 17, Ciutat de Mallorca, 1980; BENASSER, Antoni, "V Setmana de Renovació Educativa", Maina n.º 4, desembre 1981. COLOM, Antoni, "Centros territoriales de documentación y educación autonómica", CUADERNOS DE PEDAGOGIA, n.º 94, Octubre 1982; el pròleg que Antoni J. Colom fa al llibre *La Nostra Història. Dels inicis fins a Jaume I* de Jaume Alzina i Jaume Sureda. Editat per l'ICE i l'Ajuntament d'Artà. Ciutat de Mallorca, 1980. (Vegeu també la nota 2).

² Cal recordar aquí les diverses experiències realitzades a les Setmanes de Renovació Educativa (1.ª Artà, 2.ª La Porciúncula, 3.ª Port d'Alcúdia, 4.ª Lluç, 5.ª Porto Cristo, 6.ª La Real -estiu 1982-) organitzades pels Departaments de Pedagogia i Geografia de la Facultat de Lletres i l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Ciutat de Mallorca. Aquestes setmanes de Renovació Educativa tenen com a objectiu l'estudi del medi ambient a partir d'un enfocament interdisciplinari, tot presentant la realitat de manera global; de fet s'assoleix un baix nivell d'interdisciplinarietat perquè l'estudi d'aspectes concrets resta temps i esforços a la comunicació-informació entre els distints grups de treball.

³ Formaren part del grup, entre altres: Andreu Salom, Guillem Florit, M.ª Martínez, Catalina Galmés, Mercè Valero, Joana Caldentey. El coordinaren: Toni Artigues i Bartomeu Mulet.

⁴ Vegeu "L'Arxiu Municipal de Bunyola", Leonard Muntaner, Joan Ensenyat, Elvira González, Antoni Grimalt, Reims Zaforteza. Mallorca, Maig-Juny 1981. No reproduïm l'entrevista al batle pel seu poc interès sense una anàlisi profunda de la tasca de l'ajuntament.